

Niels Fredrik Dahl

Očeva leđa

S norveškoga preveo

Edin Badić

Niels Fredrik Dahl: Očeva leđa

Biblioteka Stilit

Urednik Marko Gregur

Naslov izvornika: *Fars rygg*

© Niels Fredrik Dahl

First published by Forlaget Oktober, 2023.

Published in agreement with Oslo Literary Agency
in conjunction with Livia Stoia Literary Agency

© za hrvatsko izdanje Neolit, 2026.

© za prijevod Edin Badić i Neolit, 2026.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije
se reproducirati u bilo kojem obliku bez pisanog
dopuštenja nakladnika.

Otisnuto u srpnju 2026.

ISBN: 978-953-8563-22-5

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske

This translation has been published with the financial
support of NORLA, Norwegian Literature Abroad
Prijevod ove knjige objavljen je uz financijsku potporu
organizacije NORLA

Sonji Ryniec Dahl

*Ako želim evropsku vodu neku, to je
Lokva crna, prohladna, gdje, kad suton sađe,
Jedan dječak, čučnuvši, blijed od tuge svoje,
Ko svibanjske leptire pušta krhke lađe.¹*

¹ Iz pjesme „Pijani brod“ Arthura Rimbauda, *Alkemija riječi*, HDP, 2024., str. 104, s francuskoga na hrvatski jezik prepjevao Nikola Bertolino. (nap. prev.)

Rano je jutro, sjedim na verandi s pogledom na park i dugu, usku ulicu što se poput rijeke ljeska u osvit zore. Tražim oca. Mrtav je već četrnaest godina, a ja ga svejedno tražim. Nadam se da će mi prići praćen nestalnom svjetlošću puste ulice, da će, kako mi se bude približavao, postajati sve veći, sve jasniji.

Dok je bio živ, bilo je obrnuto. Često je dolazio u naše susjedstvo. Dopješačio bi do nas onim svojim klizećim, ukočenim hodom; pogled mu je bio pun snova i opreza, i nije dolazio u posjet nepozvan, već bi zastao vani i potražio nas iza sjajnih prozorskih stakala, ili bi nas možda susreo dok smo se vraćali kući iz trgovine ili šetnje sa psom. Samo što ga ja nikad nisam tražio pogledom kao što to činim sada.

Ovog jutra na verandi slušam Arva Pärta. Jednu od njegovih skladbi, nelinearne strukture, koja stoga može obuhvatiti i mog pokojnog oca, koji također nikamo ne ide, niti odnekle dolazi niti kamo odlazi.

Svodi se samo na pokoji klavirski ton i sporu, razvučenu violinu, no taj jednostavni izraz postaje snažniji a da se zapravo ne mijenja. Kao da Pärt sklada vodoravno, kao da se glazba ne kreće ton po ton, nego raste, sloj po sloj, u širinu, da bi na kraju obuhvatila sve što jest i sve što je bilo.

Tako bih i ja želio pripovijedati o svojem ocu.

Da, često je hodao ulicama mjesta gdje smo živjeli, i ulicama mjesta gdje nije poznavao nikoga, hodao je posvuda, ali odakle je dolazio i kamo je išao? Ne znam je li na to pitanje i sam znao odgovor, ali možda je znao da mu je samo kretanje, to stalno premještanje, važno. Možda mu je bilo nužno da bi preživio.

Pokatkad bi zastao i neko vrijeme stajao po strani, osvrtao se oko sebe, udahnuo, pa nastavio. Klonio se tuđih života. Nekoć, kad je bio dijete, to mu je možda bila strategija preživljavanja, a onda se ta navika okamenila.

Tako je bilo i kad bi govorio. Ono što je htio kazati govorio je u prostor, mimo onoga komu se obraćao. I nije mu bilo stalo da zapodjene razgovor. Često je postavljao pitanja, ali nikad nije čekao odgovor.

Ne mogu dohvatiti tu čežnju, nema glavu, nema rep, jedva ima na čemu stajati, ali ne pušta me na miru. Budi me noću i zaokuplja danju jer je tako neizrečena, bezoblična i neuhvatljiva. On je uz mene, ali i nije. Baš kao i dok je bio živ.

PRIPOVIJEST, UKRATKO

Ljeto je i moj se otac na nekoliko dana spustio s planine; gradski su vrtovi prazni, tihi i zarasli. Moja majka, G., ostala je u brdima, u brvnari smještenoj na samom rubu šume, s prijateljicom, i obiteljska kuća u nizu u predgrađu Osla uvijek mu djeluje novo ili nepoznato kad G. nije ondje, kad nisu zajedno. Možda ne novo, ali u isti mah poznato i nepoznato, kao da sanja. Uspinje se na kat po tim sjajnim, blistavim stubama, kao da hoda u snu, teško, polako, na oprezu. Gore proviri u spavaću sobu, ugleda zelenu postelju, cvjetnu tapetu, zapita se je li istina ono što osjeća, da ne pripada ovamo bez nje.

Tako se osjećao i u drugim stanovima, kao dječak, dok je živio sam s majkom. Bio je ondje zato što je ona bila ondje, i nikad se zapravo nije uselio cijelim svojim bićem.

Spustio se s brda u posjet majci. Dom za umirovljenike udaljen je samo deset minuta hoda od obiteljske kuće, a i inače je posjećuje baš svakog dana. Ona nema nikoga osim njega.

Nekoć je davno bilo obrnuto, tad on nije imao nikoga osim nje, a ona ga je odbacivala. Više to ne čini. I neće, dok je živa.

Jednog srpanjskog prijepodneva 1986. napušta obiteljsku kuću u nizu na obodu šume i daje se na put k majci. Zrak je suh i težak od vrućine. Vani gotovo i nema automobila, ni drugih ljudi. Otac će uskoro napuniti šezdeset pet,

toliko ja imam sada dok pišem, a pred njim su još dvadeset dvije godine života. Nosi svijetle hlače i svjetloplavu košulju kratkih rukava dok prolazi podno zelenog, otežalog bjelogoričnog drveća, pokraj zakorovljenih vrtova i uz tamno-zelene travnjake na kojima latice ocvalih božura podsjećaju na bljeskove svjetla na mrežnici oka, čuje djecu kako razgovaraju takoreći uz samu prugu, a tišina je toliko duboka da mu, premda ne razaznaje riječi, glasovi zvuče neobično jasno, poput zvona što ječi na vrhuncu ljeta. Možda pjevuši uz *Paradni marš Fritiofa Anderssona* ili *Marš avijatičara* Crvene armije dok pješači opustjelom ulicom prema domu za umirovljenike, a sunce ga prži po vratu i na tlo baca oštru, kratku sjenu.

Ti si? upita majka radosnim glasom. Sjedi u naslonjaču uz prozor. Karte za pasijans razasute su po niskom okruglom stolu. Otac je donio vrećicu peciva uz kavu koju podigne da je majka vidi. Majko, je li ti hladno? upita. Ona odmahne glavom i pokaže na pokrivač koji je prebacila preko koljena. On prilazi, nagine se i ljubi je u obraz. Zatim otvara vrata koja vode na verandu. Samo na tren da provjetrim, kaže, ipak je ljeto u punom jeku. Soba je mala, izduljena; u njoj se nalaze krevet, noćni ormarić, naslonjač, polica za knjige, kuhinjica. Na zidu visi veliki portret što joj ga je naslikao H. S., koji je s njom otputovao u Egipat i vratio se u Norvešku; na vrhu police stoji Nefertitina glava, a na noćnom ormariću fotografija mog oca u zaraslom vrtu kojim se širio miris mimoza u Aleksandriji tog ljeta kad je trebao navršiti trinaest godina, snimio ju je Sudac.

Trebaš li što, majko? zapita on. Ne trebam, odvrati ona, ne trebam ništa. On naliže kavu u tanku šalicu i na tanjurić sta-

vi dvije kockice šećera. Tri kupovna peciva posluži na tanjuru. Ona umoči prvu kockicu šećera u kavu, stavi u usta i gricka tako da hrska. Usput, reče ona, malko skrenuvši pogled kao uvijek kad nešto traži, možeš pričvrstiti vješalicu pored vrata da imam gdje objesiti kabanicu? Druga će mi se odjeća smočiti ako je objesim u ormar, znaš? On joj želi uzvratiti da sigurno ima vješalicu kod kuće, ali ona ga preduhitri upitavši: Sigurno imaš vješalicu kod kuće, je l' da?

Posjećuje ju u domu za umirovljenike svakog dana otkad sam je ja prije pet godina odveo tamo. Ne zadrži se dugo, ali obilazi je kad god nije u brdima, i ona to zna. Piju kavu i razgovaraju o vremenu i sitnicama. Mnogo toga i ne spominju. Mnogo toga nikad i nisu, pa sad neće ni početi, i nitko od njih dvoje ni ne pipne peciva.

Kod kuće spremi mali ruksak i pojede poneki sendvič. Zatim odlučno krene prema tramvajskoj postaji gore kod trgovine. Kod Narodnog kazališta presjeda na liniju za Holmenkollen.

Silazi na postaji Lillevann, isprva slijedi prugu, a onda skrene na usku stazu koja prati jezero, pa se uspinje uz potok i močvaru prema Voksenkollenu do omanjeg skupa brezovih stabala gdje potok zavija iza jednog brežuljka. Ostavlja ruksak u njegovu podnožju, zna da je na vrhu drvena koliba, jednom se u nju sklonio, osjeća težak miris svježega katrana na drvenim zidovima, čuje čekićanje iz doline, tramvaj kako civilno vozeći prema gradu, žubor potoka, a on prigrbljuje kukce, poljsko cvijeće, paprati, zelenilo i toplinu; ljeto je toliko sparno da se ne može kretati, nego leži raskrečeno na trbuhu, kao u bunilu, suviše bujno, suviše opojno. Svi zvukovi u tišini, mravi, ptice, vretenca i leptiri.

Sadržaj

- 11** Pripovijest, ukratko
- 49** Jesen zima proljeće ljeto jesen zima
proljeće ljeto
- 113** U sjeni *Meaulnesa*
- 157** Isti mi vjetar hladi čela vrelinu
- 165** Haljine u ormaru
- 179** Želim čiste i prave
- 211** Posljednji su dio morali prijeći sami,
svatko za sebe
- 239** On vidi život
- 247** Neka ti dan bude bijel poput mlijeka
- 305** Šišmišev kostur

- 315** Riječi zahvale
- 316** Bilješka o autoru
- 317** Bilješka o prevoditelju